

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/197664,TEKST-AUDIO-16-lutego-1919-r-podpisano-rozejm-w-Trewirze-formalnie-zakonczylo-si.html>
27.02.2026, 00:16

[TEKST + AUDIO] 16 lutego 1919 r. podpisano rozejm w Trewirze - formalnie zakończyło się Powstanie Wielkopolskie

Na mocy kończącego I wojnę światową rozejmu podpisanego 11 listopada 1918 r. w Compiègne, ziemie zaboru pruskiego, przynajmniej do czasu rozstrzygnięć konferencji pokojowej, miały pozostać integralną częścią Niemiec. Z punktu widzenia prawa międzynarodowego Powstanie Wielkopolskie, które wybuchło 27 grudnia 1918 r., mogło być zatem postrzegane w kategoriach wyłącznie wewnętrznemieckiej rebelii w rejencji poznańskiej. Jednak kolejne sukcesy militarne Powstańców Wielkopolskich, działania na arenie międzynarodowej podejmowane przez nowego polskiego premiera i ministra spraw zagranicznych Ignacego Jana Paderewskiego oraz butna postawa niemieckiego rządu wobec państw Ententy, spowodowały jednak wraz z nastaniem lutego 1919 r. diametralną zmianę sytuacji.

15.02.2024

Iskra, która rozpętała zryw

26 grudnia 1918 roku do Poznania przybył polski pianista, działacz niepodległościowy Ignacy Jan Paderewski. Niemcy, którzy kilkakrotnie próbowali zmienić plany kompozytora tak, by nie zatrzymał się w mieście, postanowili wyłączyć światło w metropolii. Pomimo tego, wiwatujące tłumy Polaków, z pochodniami, powitały Paderewskiego na dworcu.

Następnego dnia pod hotel Bazar, w którym zatrzymał się przybysz, ciągnęły setki osób, domagając się przyłączenia Wielkopolski do odrodzonej Rzeczypospolitej. W odpowiedzi na to, niemieccy uczestnicy kontrmanifestacji idąc przez miasto zrywali wywieszone flagi państw Ententy i zdemolowali siedzibę Naczelnej Rady Ludowej – polskiej organizacji politycznej w zaborze pruskim. Doszło do zamieszek, padły pierwsze strzały. Rozpoczęło się Powstanie Wielkopolskie – pierwsze z polskich zrywów narodowych tamtego okresu.

Niemiecka buta

Od 18 stycznia 1919 r. trwały prace nad traktatem pokojowym z Niemcami. Główny architekt alianckiej strategii negocjacyjnej – francuski marszałek Ferdinand Foch już podczas ustaleń czynionych w Compiègne dążył do tego, aby Niemcy wycofały się na wschodzie poza linię pierwszego rozbioru Polski z 1772 r. Wtedy sprzeciwiła się temu strona brytyjska.

Punktem zwrotnym okazały się zwycięstwa odnoszone przez Powstańców wobec których zachodni alianci nie mogli przejść obojętnie. Kolejnym czynnikiem wzmacniającym sprawę polską na arenie międzynarodowej był fakt, że na jej rzecz lobbował już nie tylko pozostający w bezpośrednim kontakcie z Naczelną Radą Ludową – Komitet Narodowy Polski, ale również zaakceptowany na zachodzie Europy nowy premier i minister spraw zagranicznych odrodzonej Polski – Ignacy Jan Paderewski. Nie bez wpływu na przebieg zaplanowanych na luty pertraktacji rozejmowych, pozostawała wreszcie postawa niemieckich władz, które skutecznie zniechęciły do siebie nawet powściągliwych wobec walczących Polaków Brytyjczyków. Czarę goryczy przełamała niemiecka odpowiedź na łagodną w gruncie rzeczy notę brytyjskiego rządu z 8 stycznia 1919 r., w której

apelowano do Niemiec, aby powstrzymały się od „wszelkich prowokacji wobec ludności polskiej w Prussach Wschodnich i Zachodnich, w Poznańskim oraz na Śląsku”. Straciwszy najwyraźniej trzeźwy ogląd sytuacji, „niemile zaskoczony” niemiecki rząd napisał tydzień później do Londynu, że nie zamierza dłużej tolerować sytuacji, w której polscy obywatele Rzeszy „przygotowują rebelię, zbrodnię przeciwko Ojczyźnie oraz zdradę stanu”, a w samym Poznańskim zapanowało... „nieokiełznane rozpasanie zachłannego imperializmu polskiego”.

Powstanie uratowane dzięki państwom Ententy

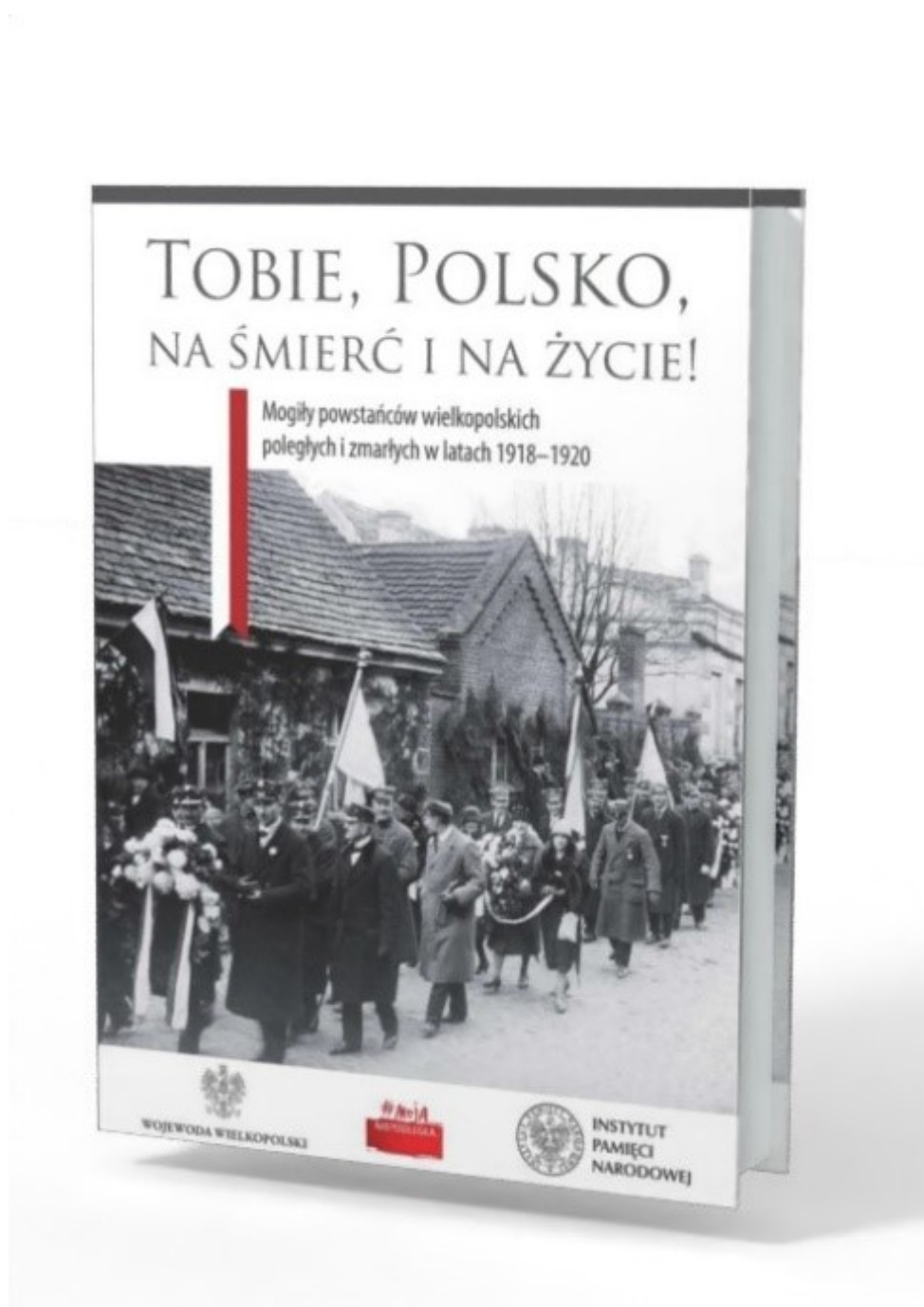
Przełomowe znaczenie dla powstańców, a także odradzającej się Polski miało to, że gotujące się do interwencji wojska niemieckie otrzymały ostrzeżenie, że ich akcja wywoła po stronie przeciwnej reakcję całej zwycięskiej maszyny i będzie powodem do kontynuowania wojny. Warto tutaj podkreślić, że to właśnie marszałek Foch zagroził Niemcom zerwaniem rozmów i wznowieniem działań wojennych.

Pierwszorzędną konsekwencją rozszerzenia rozejmu dokonanego w Trewirze 16 lutego 1919 r. było uznanie Powstania Wielkopolskiego przez mocarstwa jako elementu czynu zbrojnego nad którego finałem pracowała właśnie konferencja pokojowa w Paryżu. Ostatecznie strona niemiecka uległa i jeszcze tego samego dnia podpisano dokument przedłużający rozejm z Compiègne na czas nieokreślony, uzupełniając jego zawartość o kluczowy dla walczącej Wielkopolski akapit, w myśl którego Rzesza miała „zaniechać niezwłocznie wszelkich kroków przeciwko Polakom w Poznańskim”, podległym jej siłom zabroniono natomiast przekraczania linii demarkacyjnej wytyczonej wzdłuż frontu niemiecko-wielkopolskiego. Oznaczało to w istocie formalne uznanie przez mocarstwa zachodnie wyniku powstania wielkopolskiego, wyłączenie Poznańskiego spod niemieckiego zwierzchnictwa, a także otwierało drogę do wyczekiwanej przez wszystkich Poznańczyków Macierzy.

W efekcie tego 16 lutego 1919 r. formalnie zakończyło się powstanie wielkopolskie, chociaż strona niemiecka nadal przeprowadzała liczne prowokacje. Dopiero na mocy traktatu wersalskiego z 28 czerwca 1919 r. do Polski powróciła z wyjątkiem skrawków prawie cała Wielkopolska. Czyn zbrojny Wielkopolan zakończył się sukcesem.

W 100. rocznicę wybuchu Powstania Wielkopolskiego, nawiązując do chlubnych tradycji pracy organicznej, łącząc wysiłki różnych środowisk, instytucji nauki i kultury, IPN przygotował portal tematyczny upamiętniający to doniosłe historyczne wydarzenie. Portal dostępny jest pod poniższym linkiem: <https://pw.ipn.gov.pl/>

W 2018 r. nakładem wyd. IPN ukazała się książka pt. „[Tobie, Polsko, na śmierć i życie! Mogiły powstańców wielkopolskich poległych i zmarłych w latach 1918-1920](#)” autorstwa Adama Pleskaczyńskiego. Książka prezentuje wszystkie odnalezione i zinwentaryzowane na podstawie badań terenowych mogiły poległych oraz zmarłych z ran i chorób powstańców wielkopolskich wymienionych w publikacji. Informacje zostały wzbogacone zdjęciami i dokumentami archiwalnymi, prezentacją sylwetek wybranych poległych itp. Publikacja przygotowano wspólnie z Wielkopolskim Urzędem Wojewódzkim w Poznaniu. Książka poprzedzona jest słowem wstępnym Prezydenta RP Andrzeja Dudy i składa się z trzech rozdziałów poświęconych różnym aspektom powstania wielkopolskiego oraz właściwej ewidencji grobów. Niniejsza pozycja jest dostępna w naszych księgarniach stacjonarnie lub online.

W 2018 r. IPN wydał album pt. „[Ignacy Jan Paderewski 1860–1941](#)” autorstwa Mariusza Olczaka. Album poświęcony jest życiu, karierze muzycznej, działalności społecznej i politycznej Ignacego Jana Paderewskiego polskiego pianisty, kompozytora, działacza niepodległościowego, męża stanu, polityka, premiera i ministra spraw zewnętrznych II RP. Bogato ilustrowany obrazami, grafikami, karykaturami, zdjęciami, kopiami listów, pism urzędowych i artykułów prasowych, w tym w dużej mierze zagranicznych, utrzymany został w układzie tematycznym.

MARIUSZ OLCZAK

IGNACY JAN PADEREWSKI

1860–1941

Archiwum
Akt
Nowych

Zachęcamy również do zapoznania się z materiałami dotyczącymi Powstania Wielkopolskiego, które się znajdują w portalu przystanekhistoria.pl i na innych stronach IPN:

- Piotr Grzelczak, [Masowe, ludowe i antyniemieckie. Pamięć Powstania Wielkopolskiego w latach 1956–1989](#)
- Piotr Grzelczak, [Miejsca pamięci Powstania Wielkopolskiego](#)

- Łukasz Jastrząb, [Niezapomniany zryw. Powstanie Wielkopolskie 1918-1919](#)
- Rafał Sierchuła, Wojciech Jerzy Muszyński, [Dowódca Powstania Wielkopolskiego](#)

[27 grudnia. Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego](#)

Powstanie Wielkopolskie - jeden z oddziałów piechoty powstańczej z pocztą sztandarową, fot.AIPN

Ten, który wygrał największą w dziejach świata wojnę.
Generalissimus wojsk koalicyjnych, marszałek Francji.
General FOCH

Pocztówka upamiętniająca marszałka Ferdynanda Focha, lata 20. XX w., fot. ze zb. Polona

AUDIO:

Aby zobaczyć odtworzyć włącz JavaScript

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Centrala

Powitanie Ignacego Paderewskiego (2L) i jego żony Heleny (1L) na dworcu w Poznaniu, fot. AIPN

Pliki do pobrania

[dr Piotr Grzelczak z OBBH w Poznaniu - 16 lutego 1919 zakończyło się Powstanie Wielkopolskie \(mp3, 4.15 MB\)](#)

[dr Piotr Grzelczak z OBBH w Poznaniu - 16 lutego 1919 zakończyło się Powstanie Wielkopolskie \(wav, 30.43 MB\)](#)